

Roskilde Tidende, lørdag 12. April 1975.

Roskildes store gamle dame – Ingeborg Buhl 85

Ingeborg Buhl, forfatter og konventualinde i Roskilde Kloster, fylder 85 år torsdag den 17. april. Vi har bedt kolleger og venner, bekendte og slægtninge, være med til at hylde hende. Deres svar blev til en alsidig buket, hvor blomsterne blandt andet hedder intelligens, viden, litterært og historisk overblik, sproggi, medmenneskelighed, ukuelighed, humor, fantasi og åndfuldhed.

Tante Borg – et dejligt menneske

Overinspektør, lektor, dr.phil. Marie-Louise Buhl, Nationalmuseet

Skal jeg tænke tilbage på min barndom, mindes jeg tante Borg som et af de dejligste mennesker i familien. Hun var overbærende, forstod børns psyke, og når vi kom til Hillerød, hos hendes far, professor Frants Buhl – som ganske vist skulle være så streng, men som jeg elskede – mindes jeg, hvordan hun legede med os. Hun kunne alle mulige børnelege, og jeg ser hende endnu for mit indre

øje stående på græsplænen i en lys-lilla kjole, drejende os børn i familien rundt med besked om, at nu skulle vi indtage de og de stillinger. Hun er for mig stadig en af de bedste slægtninge i familien.

Senere, da jeg kom til skels år og alder, fik jeg udbytte af hendes enorme intelligens og viden, som spænder så vidt, at der ikke er den ting, men ikke kan tale med hende om. Jeg mindes en skærtorsdag nat, hvor jeg lå på sofaen i hendes værelse, og vi talte til klokken to om morgenen om alt, lige fra kunst til sprog og religion.

Jeg ser hende på sin 60 års fødselsdag som La Grande Dame, siddende i riddersalen på klostret, modtagende al den hyldest, som hun fortjente, på én gang beskeden med et lille, skævt smil, og alligevel med et blink i øjet, som om hun tænkte ”Nåh, det har han eller hun også opdaget.”

Så kom mine studieår, hvor hun ofte kritisk læste de arbejder, som blev begyndelsen på min videnskabelige karriere. Hun har bl.a. læst min prisopgavebesvarelse igennem.

Senere, efter at jeg blev gift med den klassiske arkæologiprofessor P.J.Riis, har vi haft vidunderlige stunder hos hende og jeg tænkte altid på Madame Récamier, når hun lagde sig ind på chaiselongen i den smukke stue med billeder og minder fra vores fælles forfædre. Der blev talt om løst og fast, og pludselig – når hun blev ivrig – kunne hun rejse sig, og hvis der var talt om musik, sætte sig ved flygelet og blive helt absorberet af musikken.

Hendes levende interesse for sine medmennesker har altid gjort sig gældende, og jeg kunne ofte tage udenlandske kolleger med til tante Borg for at de kunne føle noget af atmosfæren i det Danmark, som snart vil forsvinde.

Viden og humor

Fhv. priorinde, baronesse Manon Wedell-Neergaard, Roskilde Kloster

Da jeg for 22 år siden, som vordende priorinde, første gang mødte den sengeliggende frøken Buhl, var hun mig blot en ældre, syg dame. Som tiden gik, blev jeg klar over, at hun var betydeligt mere. Frøken Buhl er i besiddelse af et ukueligt livsmod, en medleven og en nysgerrighed i ordets mest positive forstand. Alt bliver optaget og bearbejdet i hendes intelligente hjerne. Hendes sprogkundskab og viden om alt mellem himmel og jord, som alderen til trods stadig øges, gør hende til den kilde, som mange glæder sig over at øse af, det være sig personligt eller gennem hendes tankevækkende kronikker og farverige bøger.

Og så har frøken Buhl humor – en humor, som kunne hjælpe hende over alt det, som er svært, og som gør det morsomt at diskutere med hende.

Personligt har jeg lært meget ved fodenden af frøken Buhls seng.

Enmands-kulturinstitution

Forfatter Elsa Gress, Marienborg

Ingeborg Buhl er langt mere – og vigtigere – end en forfatterinde af gammeldags observans og med solide fortælleevner. Hun er en enmands-kulturinstitution, på samme måde - om end rigtignok af en anden art – som Broby Johansen. Måtte vi beholde hende længe endnu.

Lærerig at samarbejde med

Overinspektør Gudmund Boesen, Rosenborg Slot

I første halvdel af 1930'erne arbejdede jeg mere eller mindre fast på Frederiksborg museet. Livet på museet prægedes først og fremmest af dens nu næsten sagnomspundne direktør Otto Andrup. Men kommer man bag om kulisserne, opdagede man hurtigt, hvor vigtig en faktor i det daglige arbejde, Ingeborg Buhl var. Hun havde vist egentlig ingen officiel stilling, men havde ved sin tiltrædelse allerede arbejdet en halv snes år på museet.

For den unge begynder i museumsfaget var hun en helt uvurderlig støtte. Ud fra sin intuition og erfaring var hun f.eks. mand for at udlægge meningen, når Andrup havde skitseret en opgave i vendinger, der kunne være dunkle for den, hvis tanker ikke straks fulgte de samme baner som hans. Gik man i lag med opgaven, kunne hun lære en meget om selve teknikken i billedundersøgelser og beskrivelser.

En sommer lavede hun og jeg i Andrups fravær en hel lille portrætbog for ham, som Ingeborg Buhl oversatte til tre fremmedsprog. – Det var i al fald lærerigt for mig.

Var der så til andre tider pauser i arbejdet, var Ingeborg også den, der satte liv i os alle med tegninger og digte om livet på slottet og engang et helt komisk oratorium med både ris og ros til vor mærkelige direktør.

Samtidig med, at hun i høj grad beundrede ham, kunne hun med rette også være skarp og kritisk overfor ham, men overfor den unge begynder var hun kun hjælpsom og venlig. Jeg har endnu på min reol en hel belærende rejsebeskrivelse på fransk, som Ingeborg Buhl og fru Andrup i fællesskab (sikkert under megen munterhed) skrev og tegnede "ad usum delphini", da jeg i 1933 skulle på studierejse til Paris. Kort efter begyndte de langvarige sygdomsperioder, der førte til Ingeborg Buhls sluttelige afsked med Frederiksborg. Det var samtidig også afslutningen på en lykkelig periode i min egen ungdoms første museumsvirksomhed, hvori Ingeborg Buhl spillede en for mig uforglemmelig rolle.

Et under og et fænomen

Direktør Finn Lorentzen, Roskilde

Det er sært og livsbekræftende at møde Ingeborg Buhl.

I de 5 år, jeg har haft nærmere kontakt med hende efter at jeg omkring 1970 flyttede til Roskilde, er tiden gået spørløst over hendes stadig rige åndsliv og hendes interesse for alt, hvad der er oppe i tiden.

Det er en udsøgt fornøjelse at diskutere med hende eller være tilhører til hendes altid originale og altid subjektive reaktioner på tilværelsens problemer og tildragelser, store som små, såvel som til det store erindringsstof, hun har at øse af.

Og morsom er hun, når hun fortæller om alt det, hun har nået at opleve, trods sygdom – som man også får meget at vide om – om alle de mennesker, hun i sit arbejde har fået kontakt med og kan karakterisere med stor skønsomhed. Om hendes kampe med samtlige danske forlag og om hvordan typograferne forfølger hende med trykfejl.

Og så den livskraft, der er skjult bag hendes tilsyneladende skrøbelighed. Minsandten om hun ikke en skønne dag her i efteråret forlod sit konstante sygeleje og spadserede fra klosteret og herved på Yrsavej under Domkirken, drak te med os i 2 timer og absolut ville vakle alene hjem bagefter.

Ja, hun er et under og et fænomen i Roskilde.

Ukuelig styrke

Forfatter Aase Hansen, København

Åndens og viljens ukuelige styrke er for mig at se et markant træk i Ingeborg Buhls personlighed. Denne egenskab indgår også i hendes forfatterskabs spændvidde over mange emner, et bærende element i det.

Sproggeniet

Teknisk oversætter Martin Askfelt, Roskilde

Ingeborg Buhls læserkreds har altid været urimelig lille trods vore bedste kritikeres fine ros af hendes mange noveller og monografier. Hun er en fremragende oversætter af mindst seks landes bedste litteratur fra originalsproget.

Hun er så stort et sproggeni, at hun på trekvart år lærte sig selv så godt russisk, at hun ”åd” de store forfattere på originalsproget!

Hun er i samvær altid udbytterig med en ofte egen barsk humor. Jeg er aldrig gået fra Ingeborg Buhl uden at føle mig beriget ved omtale af en historisk epoke, et specielt museum, en bog eller hendes rejser med faderen før Første Verdenskrig i Middelhavsområdet.

Ingeborg klager med rette over Danmarks ubegribeligt ringe kendskab til det hollandske sprog, som ligger vort meget nær. Hun skrev for nogle år siden en bog om ”Max Havelaar”* af hollænderen Eduard Dekker (død 1897). Romanen udsendes, som alle Dekkers bøger, under pseudonymet Multatuli. Bogen er en flammende protest mod den daværende hollandske kolonimagts udplyndring af Javas ludfattige bønder. Ingeborg Buhl har på grundlag af Multatulis efterladte breve i seks bind beskrevet forfatterskabet.

Bag hver bog, Ingeborg Buhl har skrevet, ligger et enormt forarbejde. Og altid er hendes smukke dansk en nydelse.

Ingeborg Buhl modtog Dansk Oversætterforbunds ærespris 1970.

*) ”Multatuli. Drømmen om Insulinde” (Hasselbalchs Kulturbibliotek bind 283, 1969)

Forener de mange talenter

Forfatter Grethe Heltberg, København

Lærde oversætterinder hænger ikke på træerne i Danmark (formodentlig heller ikke andre steder). Digtende damer har vi efterhånden en del af, følsomme poetesser eller fabulerende sibyller – kvinder, som trods deres køn har formået at skaffe sig respekt og anerkendelse. Og endelig findes der kvindemennesker, der lever med i vort fælles liv og danner sig deres personlige mening om mennesker og samfundsforhold, og som gider gøre sig den utaknemmelige ulejlighed at formulere det skriftligt, blande sig i tingene, hvad enten det nytter eller ikke nytter, fordi det til syvende og sidst aldrig er helt forgæves at gøre opmærksom på, hvad der er ret og hvad der er vrang.

Vi har således alligevel en hoben kvindelige skribenter i Danmark. Men vi har kun én, der forener de mange talenter i samme person, vi har kort sagt kun én Ingeborg Buhl. Den åndfulde oversætter, den fantasifulde forfatter med en omfattende produktion af digte, essays, aforismer og noveller, den utrættelige forkæmper for rimelighed og mening i denne urimelige og meningsløse tilværelse. (At hun også tegner, maler og komponerer skal kun med her i en parentes – ingen af os får alle vore muligheder udviklet til fuldkommenhed). For enhver skrivende kvinde under 85 må det i dag være en trøst og en glæde at vide, at man kan bevare hjerte og hjerne usvækket gennem årene.

Kære Ingeborg Buhl! Tak for eksemplet! Gid De må holde galden flydende endnu i mange gode år.

Ligefrem medmenneskelighed

Professor, dr.phil. Otto Norn, Horsens

Nærværende og dog fjern, som i en myte, optræder ”Moster Borg” i slægten, helt ud i dens yderste forgreninger. Ideligt omtalt af søsterbørnene, mine ”fætre og kusiner” i sorgløse sommerferier ved Grenås øde strand eller i den gamle have i Horsens, omtalt af flere påfaldende grunde: En forbavsende rig, original, til tider næsten bizar åndelig aktivitet, og et – tilsyneladende – overordentligt delikat helbred, som i perioder kun tillod telefonisk kontakt med de allernærmeste.

Familiens mere robuste og jordbundne individer skæmte lidt upassende med alle de hensyn, som ”Borg” – således dog kun omtalt af de nærmeste – mente at skylde hensynet til sin sundhed. Det øgede mytens glans for de yngre og mere fjerntstående, som dog ofte kunne notere udslag af kontant og ligefrem medmenneskelighed.

Årene har bevist, at omsorgen i refugiet ikke var forgæves. De mange misundelsesværdige talenter fik tid til at indgå i en syntese og blev udmøntet i et forfatterskab af lødighed, som arvesølv kun røber, hvis det blankes og bruges.

Historisk og litterært udblik

Forfatter Jacob Paludan, Birkerød*

Hvor ofte har jeg ikke udtrykt beundring for Ingeborg Buhl, hendes litterære talent, fænomenale arbejdsevne, store historiske og litterære udblik. Jeg spørger mig om Hasselbalchs Kulturbibliotek overhovedet havde været muligt, hvis jeg ikke det meste af tiden havde kunnet trække på hende, ofte til de mest allerhelvedes svære opgaver.

Jeg gentager det gerne her alt sammen – og tilføjer i beundring min lykønskning.

(Andetsteds har Paludan karakteriseret Ingeborg Buhl som ”uforlignelig medarbejder ved en bogserie”)

*) Redaktør for Hasselbalchs Kulturbibliotek, som i perioden 1945-1970 udgav næsten 300 bind, med Ingeborg Buhl som forfatter til de 25.

I sit forord til ”På sporet af det uforgængelige”, udvalgte indledninger fra Ingeborg Buhls bidrag til Kulturbiblioteket, skriver Paludan:

Til de glæder, der forbandt sig med at redigere Hasselbalchs Kulturbibliotek hørte den interesse Ingeborg Buhl tidligt og derpå varigt viste sagen som medarbejder, snart tillige som sproglig konsulent. Hun medbragte hertil nogle helt ekstraordinære kvalifikationer.

Hvad skal der ikke til blot af sproglige kundskaber, nej, indforståethed med fremmedsprogene – som man oftest kun finder hos kendere af eet sprog udover modersmålet. (I en række udgivelser,

”Lumske ord og vendinger” i engelsk, tysk og fransk, har hun kunnet katalogisere disse sprogs fælder til uvurderlig støtte for andre oversættere). Dertil kom en føling med forfatternes litterære og historiske baggrund, deres net af forbindelseslinjer. Men endelig kræves der for at skrive en god indledning en pen, som stilistisk selv disponerer over forfatterfortrolighed med håndværket, også den fandtes. Alt sammen uden normalt forventede videnskabelige grader...

Nævnes må dog, som *conditio sine qua non*, en utrættelig opsøgen af kilder, langtelefonering om enkeltproblemer, ingen laden sig friste af den nemmeste genvej. Da et enkelt bind krævede fart på for at imødekomme en aktualitet rettidigt, ved jeg at hun under arbejdet, der som sædvanligt fandt sted sengeliggende, ud på de små timer udmattet gang på gang måtte se manuskriptets mange løse ark havne spredt på gulvet.

Ofte har jeg for min egen skyld genlæst disse forord og håbet, at de engang måtte udkomme som særbind. Glædeligt, at der her har kunnet samles et udvalg af dem også til andres vederkvægelse.

Jacob Paludan

Afskrift, lettere redigeret
Roskilde, august 2008
Peter Ditlevsen